

**ДОКЛАД ОТ ПРОВЕРКИ НА ЕКИП НА
ОМБУДСМАНА В КАЧЕСТВОТО МУ НА
НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ В**

**ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ
– СЕЛИЩЕ „КАЧУЛКА”, С. БЯЛА, ОБЩ. СЛИВЕН;**

**ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ
– ГР. БАНЯ;**

**ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С ДЕМЕНЦИЯ – С. ГОРСКО
КОСОВО, ОБЩ. СУХИНДОЛ;**

ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С ДЕМЕНЦИЯ – ГР. ДРЯНОВО;

**ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ
– С. ПЧЕЛИЩЕ, ОБЩ. ВЕЛИКО ТЪРНОВО;**

**ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ
– С. ЛОЗЕВО, ОБЩ. ШУМЕН**

Август 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	3
I. ОБЩИ КОНСТАТАЦИИ ОТ ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРОВЕРКИ	4
1) Право на свободно придвижване и контакти с външния свят	4
2) Право на качествена психологическа и медицинска грижа	5
3) Право на лично пространство и качествени санитарно - битови условия	5
4) Право на индивидуална грижа	7
5) Общи препоръки.....	8
II. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – СЕЛИЩЕ „КАЧУЛКА”, С. БЯЛА, ОБЩ. СЛИВЕН	11
1) Фактическо състояние.....	11
2) Конкретни препоръки	13
III. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – ГР. БАНЯ	14
1) Фактическо състояние.....	14
2) Конкретни препоръки	16
IV. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – С. ДРАГАНОВО, ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА	17
1) Фактическо състояние.....	17
2) Конкретни препоръки	20
V. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С ДЕМЕНЦИЯ – С. ГОРСКО КОСОВО, ОБЩИНА СУХИНДОЛ	21
1) Фактическо състояние.....	21
2) Конкретни препоръки	23
VI. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С ДЕМЕНЦИЯ – ГР. ДРЯНОВО	24
1) Фактическо състояние.....	24
2) Конкретни препоръки	27
VII. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – с.ЛОЗЕВО, общ. ШУМЕН	29
1) Фактическо състояние.....	29
2) Конкретни препоръки	30
VIII. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ- С. ПЧЕЛИЩЕ, ОБЩ. ВЕЛИКО ТЪРНОВО	31
1) Фактическо състояние.....	31
IX. КАТАЛОГ НА ОТПРАВЕНИТЕ ПРЕПОРЪКИ	32

ВЪВЕДЕНИЕ

Със заповеди № НПМ-2/22.08.2022 г. и № НПМ-3/19.09.2022 г., във връзка с функциите на Национален превантивен механизъм (НПМ), които изпълнява омбудсманът на Република България, екипи на институцията в състав: д-р Мариана Патрикова, Ивелина Велкова и Павел Иванов извърши проверка на Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост – селище „Качулка“, с. Бяла, общ. Сливен; Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост гр. Баня, Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост с. Драганово, общ. Горна Оряховица; Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост с. Пчелище, общ. Велико Търново; Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост – с. Лозево, общ. Шумен; Дом за пълнолетни лица с деменция – гр. Дряново; Дом за пълнолетни лица с деменция – с. Горско Косово, общ. Сухиндол.

През 2012 г. омбудсманът на Република България пое нова роля, разширявайки своята многопосочна дейност при застъпничеството за правата и свободите на гражданите – да изпълнява функциите на Национален превантивен механизъм (НПМ) съгласно Факултативния протокол към Конвенцията на ООН против изтезанията и другите форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание.

Във връзка с този нов мандат, от началото на юни 2012 г. в структурата на омбудсмана започна да функционира нова дирекция – „Национален превантивен механизъм и основни права и свободи на човека“, чиято дейност е фокусирана към местата, където се намират лица, лишени от свобода или където са задържани или настанени лица вследствие на акт или със съгласието на държавен орган, които места те не могат да напуснат по собствена воля. Този кръг от места има широки измерения и включва: затвори; арести; места за 24-часово задържане в полицейските управления; места за задържане на чужденци; психиатрични болници и отделения; центрове за настаняване от семеен тип за деца и възрастни; домове за деца, лишени от родителска грижа; домове за пълнолетни лица с умствена изостаналост, психични разстройства и деменция – всички места, в които е ограничено правото на свободно придвижване.

През десетте години от своето съществуване, омбудсманът като Национален превантивен механизъм е поставял различни акценти в дейността си, като един от основните приоритети е правата на хората с увреждания, настанени в институции.

Независимо, че на 26 януари 2012 г. Народното събрание на Република България ратифицира със закон Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, качеството на живот на тази група хора не се е подобрило съществено.

В приетата през 2014 г. Национална стратегия за дългосрочна грижа е заложено, че процесът на де-институционализация на местата за хора с увреждания трябва да започне през 2018 г. **Омбудсманът като Национален превантивен механизъм през годините многократно е отправял препоръка да се ускори процесът на де-институционализация, тъй като продължителното пребиваване на хора с увреждания в институции нарушава основни човешки права, а самите домове могат да се определят като места за лишаване от свобода.** Въпреки това, все още съществуват седем институции с капацитет над 100 души (една с 228), разположени на голямо разстояние от общински центрове и болници, с липсващи специалисти, които да се грижат за тях.

I. ОБЩИ КОНСТАТАЦИИ ОТ ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРОВЕРКИ

През 2022 г. екип на омбудсмана в качеството му на НПМ извърши седем проверки в резидентни социални институции от стар тип (домове). За пореден път се налага да се посочва обстоятелството, че домовете не отговарят на никакви критерии за предоставяне на качествена социална услуга за хора с увреждания. Отношението към настанените хора и тяхното пребиваване там е не само лошо и унижително, но са нарушени техни основни човешки права:

1) **Право на свободно придвижване и контакти с външния свят**

От всички проверени домове за 2022 г. само един се намира в град, един в малко село, а останалите са до шест километра разстояние от малки села, разположени в горски и планински местности. Като пример може да се посочи - Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост селище „Качулка“, с. Бяла община Сливен. До тези домове няма градски транспорт, близките на потребителите не могат да ги посещават. Към датите на проверките в нито един дом потребителите не ползват външни социални услуги, т.е. всички видове терапии (трудотерапия, психотерапия, кинезитерапия и др.) и работа с хора се осъществяват на територията на дома. Почти през целия си живот те виждат едни и същи хора: служителите и останалите потребители и рядко напускат дома. **Трайната изолация на хора с увреждания, допълнително задълбочава тяхното заболяване.** Това е предпоставка за потенциални трудности при преместването им в нови социални услуги и е пречка за успешното им бъдещо включване в обществото. Тези констатации на омбудсмана са в разрез и с Общите европейски насоки за преход от институционална грижа към грижа в общността.¹

¹ https://deinstitutionalisationdotcom.files.wordpress.com/2018/04/common-european-guidelines_bulgarian-version_final.pdf

2) Право на качествена психологическа и медицинска грижа

Предвид естеството на заболяванията на потребителите, те се нуждаят от постоянна медицинска и психологическа грижа. Често в тези домове няма специализиран персонал поради отдалечеността им от големите градове. В малките населени места липсва качествен персонал, голяма част от персонала са пенсионери. Като пример може да се посочи - старшата медицинска сестра в Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост гр. Баня е с 52 годишен стаж, на 76 годишна възраст, останалите медицински сестри и трудотерапевтите на Дома също са пенсионери.

Друга важна констатация на омбудсмана през годините е липсата на социална дейност в домовете. При внезапните проверки на екипи на омбудсмана в качеството му на НПМ, се установява, че потребителите или стоят в стаята си, без да извършват никакви дейности, а при топло време са навън, събрани на групи, отново без да извършват социални дейности.

Многократно омбудсманът е заявявал, че основният фактор, от който зависи предоставянето на качествена социална услуга, е човешкият ресурс. Полагането на грижи за деца и възрастни, настанени в институции и услуги в общността, е трудна и отговорна задача, с чието изпълнение са натоварени служителите, които би трябвало ежедневно да работят с тях.

3) Право на лично пространство и качествени санитарно - битови условия

Сградите, в които се помещават домовете са морално остарели. **Те са от така наречения „казармен“ тип, т.е. помещенията за спане, бани, тоалетни са общи.** Строени са в средата на миналия век, не отговарят на изискванията за хора с увреждания. Често се налагат ремонтни дейности, на едни и същи помещения, защото след известно време отново избива влага и мухъл. Ремонтите са временна мярка за подобряване на условия за живот.

Рядко в стаите са обособени бани и тоалетни. Основно стаите са за трима, четирима и петима потребители. Като пример може да се посочи - Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост с. Драганово, община Горна Оряховица. 24 души в Дома разполагат с 1 обща баня и 3 тоалетни. Стаите за пет души са 20 квадратни метра, с тясна пътека за минаване помежду им. Има стая без шкафове за лични вещи, поради ограниченото пространство.

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

На някои места не е изградена достъпна среда за хора с увреждания. Липсата на достъпност засяга основни човешки права и достойнството на хората с увреждания. Поддържането на недостъпна архитектурна среда се смята за дискриминация по смисъла на чл. 5 от Закона за защита от дискриминацията.

Във всички проверени към 2022 г. домове от екипи на омбудсмана се усеща силна миризма на урина и несменени памперси. Като пример може да се посочи Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост с. Драганово, община Горна

Оряховица - за нощна смяна е определен един дежурен санитар на 79 потребители (почти всички използват памперси, а 25 от тях са лежачо болни), което е крайно недостатъчно за поддържане на тоалета и личната им хигиена.

4) Право на индивидуална грижа

За омбудсмана като НПМ това е основно право на децата и хората с увреждания. Индивидуалната грижа към всяко дете и възрастен с увреждания запазва тяхното достойнство. За съжаление, тези резидентни социални институции от стар тип (домове), изцяло накърняват личното достойнство на хората, защото те нямат лично пространство, нямат лични дрехи, нямат лични санитарни възли и бани. Още повече, че живеят на едно място десетки потребители. Дори плановете за грижи, изготвени от социалните работници, често са едни и същи за всички потребители, независимо, че хората с увреждания са с различни потребности и личностни характеристики, и към всеки трябва да бъде приложен индивидуален подход.

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

Във връзка с тези констатации на омбудсмана, които за съжаление са едни и същи през последните десет години, отново трябва да се подчертае, че **пряко е нарушен чл. 16, ал. 1 на Конвенцията против изтезания и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание**, а именно: *"Всяка държава - страна по конвенцията, се задължава да предотвратява на териториите под нейна юрисдикция други прояви на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание, които не влизат в определението за изтезание, съдържащо се в чл. 1, когато те са извършени от държавен служител*

или друго официално действащо лице или по негово подстрекателство, или с негово явно или мълчаливо съгласие. В частност задълженията, съдържащи се в чл. 10, 11, 12 и 13, се прилагат, като терминът "изтезание" се заменя с "други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание".²

5) Общи препоръки

През 2017 г., омбудсманът като НПМ изрази становище относно Плана за действие за периода 2018 г. – 2021 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа. Беше посочено, че прилагането на заложените мерки и дейности следва да бъде извършено в оптимален срок, предвид обстоятелството, че условията за живот в специализираните институции за пълнолетни лица често са неудовлетворителни, с ниско качество на полаганите грижи и състояние, несъответстващо на нормативно определените стандарти и критерии. Това обосновава необходимостта от ускоряване на процеса по разкриване на подходящи услуги в общността за психосоциална рехабилитация на болните с психични разстройства, умствена изостаналост и деменции, които да обхващат широк спектър потребности, както по отношение на липсата на условия и място на живеене (резидентни услуги), така и по отношение на възможността за подкрепа на хората в тяхната непосредствена среда.³

В докладите си омбудсманът като НПМ многократно е отбелязвал **негативната констатация за очевидна липса на воля и визия за преместване на услугите за резидентна грижа в общността**. Вместо това се наблюдава противоположна тенденция – материалната база на институциите остава същата, разкрита на голямо разстояние от общинския център и в някои случаи, без съпътстваща инфраструктура се преустройва с минимални средства за създаване на защитени жилища и центрове за настаняване от семеен тип. Това води до практиката новите услуги да се разполагат фактически в същата сграда или в двора на съответната резидентна услуга.

В Общите европейски насоки за преход от институционална грижа към грижа в общността е посочено, че: „.....*Разработването на планове за бъдещо използване на сградите трябва да бъде част от процеса на закриване на институциите ... важно е и да се гарантира, че нито една част от сградата няма да се използва за предоставяне на институционална грижа за която и да е група ползватели*“ (с. 129).

²

https://www.ombudsman.bg/storage/pub/files/20220725165213_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D0%B8%D1%8F%20%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf

³ <https://www.ombudsman.bg/bg/p/godishni-dokladi-za-deynostta-na-ombudsmana>

Омбудсманът смята, че е абсолютно недопустимо да се разкриват каквито и да било социални услуги в сградния фонд на домовете за пълнолетни лица от стар тип.

За пореден път омбудсманът в качеството си на НПМ смята за необходимо да бъде изведена като приоритет необходимостта от успешна де-институционализация и социализация на възрастните хора, настанени в институции. От особено значение е и провеждането на информационни кампании, чрез които да се намали стигмата върху лицата с умствена изостаналост, психични разстройства и деменция. Необходимо е обществото да приеме, че посочените групи хора имат нужда от лечение и специализирани грижи, а изолацията, в която се намират в момента, ги поставя в особено уязвимо положение и е в пряко нарушаване на техните права. Условието за живот в специализираните институции за пълнолетни лица често са неудовлетворителни, с ниско качество на грижа и състояние, несъответстващо на нормативно определените стандарти и критерии.

След доклада от 02.12.2020 г. на Комитета за предотвратяване на изтезанията (КПИ) към Съвета на Европа за изключително лоши условия за живот на хората, настанени в Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост (ДПЛУИ) – с. Куделин, община Брегово, Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост – с. Самуил, община Самуил и Дом за пълнолетни лица с психични разстройства (ДПЛПР) – с. Говежда, община Георги Дамяново **министърът на труда и социалната политика пое ангажимент трите дома да бъдат закрити до края на 2021 г.**

На 01.11.2021 г., КПИ направи публично изявление относно България, в съответствие с член 10, параграф 2 от Европейската конвенция за предотвратяване на изтезанията, нечовешко или унижително отнасяне или наказание. В него Комитетът за пореден път изразява дълбоката си загриженост по редица проблеми, свързани с третирането, условията и правните гаранции, предлагани на пациентите с психични разстройства и на настанените в социални институции лица.

При периодичното посещение, извършено през 2021 г., КПИ констатира, че е постигнат много малък или никакъв напредък в изпълнението на ключовите препоръки, които са отправяни през годините. В изявлението се посочват прояви на физическо малтретиране на домащите от страна на персонала, лоши хигиенни условия в институциите, недостиг на служители, липса на трудотерапевтични и възстановителни дейности, използване на изолация и средства за механична имобилизация. Акцент е поставен и върху де-институционализацията на социалните грижи в България. **КПИ е на мнение, че изграждането на места за настаняване „от семеен тип“, често на територията на същите отдалечени домове за социални грижи, които след това ще бъдат обитавани от същите домащи и ще бъдат контролирани от същия персонал, в най-добрия случай**

представлява трансинституционализация, а не смислен опит за истинска деинституционализация.

На 04.12.2020 г. по официалните медии е отразена позицията на прокуратурата на Република България, че след съвместни проверки със Министерство на труда и социалната политика от 26 октомври 2020 г. до 20 ноември 2020 г. са установени множество нередности. Инспектирани са 22 специализирани институции за хора с психични разстройства и с умствена изостаналост в страната. В тази връзка Министерство на труда и социалната политика се ангажира да изготви и **втори План за действие за периода 2022-2027 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа**. В него ще бъдат включени за закриване всички специализирани институции за хора с психични разстройства и с умствена изостаналост, финансирани със средства от държавния бюджет (общо 28 институции). През юли месец 2022 г. Министерски съвет прие втори План за действие за периода 2022 - 2027 г. за изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа, като в него е отбелязано, че ще бъдат закрити 41 съществуващи специализирани институции за хора с увреждания (домове за пълнолетни лица с умствена изостаналост, домове за пълнолетни лица с психични разстройства, домове за пълнолетни лица с физически увреждания, домове за пълнолетни лица със сетивни нарушения и домове за пълнолетни лица с деменция), както и подкрепа на лицата за ползване на други услуги.

В тази връзка основната препоръка на НПМ е към министъра на труда и социалната политика:

Всички домове за пълнолетни лица с умствена изостаналост, психични разстройства и деменции да бъдат закрити до 2027 г. До закриването им да се подобрят условията на живот на потребителите, както и да се преустанови изцяло настаняването на нови потребители.

II. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – СЕЛИЩЕ „КАЧУЛКА”, С. БЯЛА, ОБЩ. СЛИВЕН

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

1) Фактическо състояние

При последващо посещение в дома за пълнолетни лица с умствена изостаналост (ДПЛУИ) – селище „Качулка” екипът на омбудсмана в качеството му на НППМ констатира, че има подобрение на материалната база на Дома и общото състояние на потребителите. Но въпреки това, Домът не отговоря на изискванията за предоставяне на качествена грижа.

Още през 2013 г. омбудсманът препоръча, **компетентните органи да предприемат мерки за извеждане на потребителите от Дома и поетапното му закриване. Това се дължи най-вече на отдалечеността на специализираната институция, амортизираната материална база, големия брой потребители и недостатъчния специализиран персонал възпрепятстват предоставянето на адекватни и качествени социални услуги.**

Домът се намира във високопланински и труднопроходим при зимни условия терен. Най-близкото населено място, отдалечено на 6 километра, е село Бяла. Освен трите жилищни блока, където са настанени потребителите, на територията на дома са разположени и много изоставени сгради, изсечени горски масиви и свлачище, които представляват реална опасност за потребителите и персонала. Във всеки от жилищните блокове има обособени по пет зали, шест ателиета за трудотерапия,

кабинет на социалния работник, медицинска служба, две трапезарии. Потребителите са настанени в апартаменти по 2-ма и 3-ма в стая със самостоятелен санитарен възел. В специализираната институция не е създадена организация за индивидуализирано съхранение на личното облекло и спално бельо.

Капацитетът на ДПЛУИ е 228 места (максимален брой потребители) за жени и мъже, от които заети към момента на проверката са 176. Администрацията се помещава в сграда в близост до входа на дома. В пералното помещение и трите жилищни блока са извършени ремонтни дейности, които ще продължат през следващия летен период. Монтираните в жилищните блокове асансьори са въведени в експлоатация. Изградена е една рампа за достъп на трудно подвижни лица.

Поставени са 16 камери за видеонаблюдение – част от тях в разливните помещения към столовите на жилищните блокове и в коридорите, където се намират стаите на лежачо болните потребители. Монтирана е система за повикване с паникбутони в два от блоковете, но все още не е въведена в експлоатация. В третия блок, в който основните ремонтни дейности тепърва предстоят, все още не е монтирана такава система.

Потребителите са настанени в апартаменти със самостоятелен санитарен възел, които обаче не са напълно пригодени за тези от тях с намалена подвижност. Санитарно-хигиенните условия са задоволителни. По време на проверката беше започнал ремонта на трети жилищен блок. **Омбудсманът отново подчертава, че ремонтите в дома са временна мярка за подобряване на условията за живот, тъй като сградите са морално остарели и не отговарят на съвременните изисквания за предоставяне на социална услуга.**

Започнат е процес на облагородяване на дворното място в близост до жилищните блокове – обособени са градинки, алеи и беседки. Излишната растителност е отстранена.

Съгласно утвърденото от кмета на община Сливен длъжностно разписание числеността на персонала е 123 работни места, разпределени по длъжности, както следва: 1 директор, 6 социални работници, 1 педагози, 20 трудотерапевти, 1 логопед, 1 психолог, 1 фелдшер, 1 старша сестра, 7 медицински сестри.

Не са заети щатните бройки за 6 медицински сестри и рехабилитатор.

Медицинското обслужване в Дома се осъществява от един фелдшер, 1 старша сестра и 7 медицински сестри, които работят по график и осигуряват 24-часово медицинско обслужване. **Потребителите не ползват външни социални услуги.**

Всички потребители са вписани при личен лекар в гр. Сливен. Той не желае да посещава Дома и при необходимост от лекар на място се разчита изцяло на ЦСМП Сливен. При спешни случаи се викат екипи на „Бърза помощ” – гр. Сливен.

Стоматологичното обслужване се осъществява от дентален център също в гр. Сливен. Достъпът до медицинска помощ на потребителите е затруднен. От потребителите на социалната услуга, 163 са поставени под пълно запрещение и 4 са с ограничено запрещение.

Директорът на Дома е настойник на 157 лица и е попечител на 4. За 2022 г. има регистрирани 8 смъртни случая.

2) Конкретни препоръки

ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

На кмета на община Сливен:

До закриването на Дома да се подобрят битовите и санитарни условия на потребителите:

1. Да се извърши ремонт на спалните помещения, в които е установено наличието на влага и мухъл, както и на столовата.

2. Да се сменят памперсите на потребителите редовно и на по-кратки интервали.

3. Да се назначат на щат четирима санитарни.

4. Да се предприемат действия за заемане на всички свободни щатни бройки.

5. Да се осигури достъпна среда в жилищните помещения на потребителите с намалена подвижност, в съответствие с нормативните изисквания.

6. Да се организират на потребителите различни мероприятия извън дома поне веднъж месечно.

7. Да се осъществява реална трудова и психотерапия на потребителите.

III. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – ГР. БАНЯ

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

1) Фактическо състояние

Това е последваща проверка на омбудсмана като НПМ в специализираната институция. Препоръката при първото посещение на екипа е да се предприемат конкретни действия по де-институционализация на дома, като се ангажират ясни и точни срокове за изпълнението им. Становището на Министерство на труда и социалната политика, изпратено до омбудсмана с изх. № 92-341/09.07.2013г. е, че този въпрос ще бъде решен с Националната стратегия за дългосрочна грижа. В Аналитичен доклад на социалните услуги държавно делегирана дейност за пълнолетни лица към 31 май 2017 г. на Агенцията за социално подпомагане, по отношение на Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост – гр. Баня, община Карлово е направено предложение да се намали поетапно капацитетът, като първа стъпка в тази посока е преустановяване на настаняването в институцията.

Към момента на проверката, Домът е с капацитет 120 места, от които са заети 118. В продължение на десет години след препоръката на омбудсмана, капацитетът на Дома не само че не е намален, но е почти изцяло запълнен. През 2022 г. продължават да се настаняват потребители. От настанените мъже и жени, поставените под пълно запрещение потребители са 56, 23 потребители са под ограничено запрещение. Домът се намира на около шест километра от града, до гориста местност, без осигурен обществен транспорт.

ДПЛУИ – гр. Баня е разположен в 4 сгради, от които една административна и три жилищни блока. Всички сгради са с приземен етаж. Подовата настилка е с теракот, прозорците и вратите са с алуминиева дограма. Броят на настанените потребители в едно спално помещение е 2 - 3 лица. Във всеки жилищен блок има по 1 баня с душеве и 1 санитарно помещение, стаите на потребителите нямат санитарни възли. Екипът на НПМ счита, че броят на санитарните възли е твърде малък и не е съобразен с броя на потребителите. На места се забелязва влага и мухъл в спалните и в санитарните помещения. В ДПЛУИ гр. Баня е започнат основен ремонт на жилищен блок № 1, като до момента е почти завършен в едното от двете крила. Ремонтът ще продължи и във второто крило. Предстоят частични ремонтни дейности в жилищен блок №2 и №3. Тук отново омбудсманът иска да подчертае, че сградите са много остарели и ремонтните дейности са временна мярка за подобряване на условията за живот. Стаите с четири легла са 19 квадратни метра, използвана площ на лице е около 4 квадратни метра, което е крайно недостатъчно за обособяване на лично пространство на настанените лица.

Дворът е 10 декара, като са обособени кътове за отдих. Изградени са рампи за достъп на трудно подвижни лица до жилищните блокове, но няма достъпна среда към помещенията, разположени на приземни етажи. Отоплението е с локално парно. Домът разполага със собствен транспорт – автобус и две леки коли.

Храненето е организирано чрез кетъринг. От предоставените на екипа на НПМ менюта може да се направи извод, че предлаганата храна е разнообразна и отговаря на изискванията. Храненето на потребителите се осъществява на една смяна в две столови.

Съгласно утвърденото длъжностно разписание, числеността на персонала е 59 работни места, разпределени по длъжности, като специализираният състав се състои от: 1 директор, 1 старша медицинска сестра, 3 медицински сестри, 1 психолог, 3 специалисти и 2 социални работника, рехабилитатор 1, 7 трудотерапевти. С оглед спецификата на работа с хора с увреждания и необходимостта от повишаване на квалификацията на служителите се провеждат обучения за персонала. Потребителите не ползват външни социални услуги. По време на нощна смяна остава един санитар на 40 потребителя, което е крайно недостатъчно. Като от тях 10 човека са напълно лежащи, а 60 са с непрекъсната нужда от ежедневна подкрепа. Медицинското обслужване се осъществява по график, като е осигурена 24-часова медицинска грижа. Веднъж годишно и при нужда потребителите се консултират с психиатър и невролог. Потребителите са включени в пациентската листа на личен лекар от гр. Баня и стоматолог в гр. Пловдив. Профилактичните прегледи на настанените се извършват веднъж годишно от личния лекар. Разработени са индивидуални планове за здравни грижи. Настанените лица имат амбулаторни картони и здравно осигурителни книжки.

Специализираната институция разполага със спешен и манипуляционен шкаф. Стоматологично лечение се провежда по график всеки четвъртък и обхваща всички потребители.

Ежегодно се изработват планове за социална работа (обучителни, занимателни и трудотерапевтични дейности) с потребителите. Обособени са 7 групи по трудотерапия – цветарство; изобразителна дейност; конструктивна дейност; социален и природен свят; битов труд; музика; образователна дейност.

2) Конкретни препоръки

ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

На управителя на „Соник Старт“ ООД:

1. Да се изградят съоръжения за достъп на трудно подвижни лица към приземните етажи на жилищните блокове;
2. Да се извърши ремонт на санитарните и спалните помещения;
3. Да се сменят памперсите на потребителите редовно и на по-кратки интервали, поради констатираната изключително лоша лична хигиена;
3. Да се назначат на щат четирима санитарни;
4. Да се предприемат действия за заемане на свободните щатни бройки;
5. Да се организират на потребителите различни екскурзии и мероприятия, поне веднъж месечно;
6. Да се осъществява реална трудова и психотерапия на потребителите.

**IV. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ – С.
ДРАГАНОВО, ОБЩИНА ГОРНА ОРЯХОВИЦА**

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

1) Фактическо състояние

Домът за пълнолетни лица с умствена изостаналост (жени) (ДПЛУИ) с. Драганово е с капацитет 80 места, като към момента на проверката има 79 потребители. Домът се намира на отдалечено място, без достъп на градски транспорт. На територията му са изградени общо пет постройки, три от които се ползват от потребителите:

В „Блок 1“ е разположена администрацията, ателие по фризьорство, зала за трудотерапия – готварство и арттерапия, занимателна зала и спални помещения. Има и подходящо оборудвана зала за рехабилитация. Потребителите са настанени по трима в стая, като две стаи са обединени в един апартамент. Във всеки от тях има баня и две тоалетни.

В „Блок 2“ са настанени трудноподвижни потребители, разделени по 3-5 души в стая. Те се хранят в обособена в коридора столова или по стаите си, с помощта на служителите. 24 души разполагат с 1 обща баня и 3 тоалетни. По-голяма част от помещенията са за ремонт. По време на проверката екипът установи,

че санитарно - битовите условия са лоши. В спалните помещения се усеща лоша миризма. Стаите за пет души са 20 квадратни метра, което е крайно недостатъчно съобразено с броя на настанените хора.

В „Блок 3“ е кабинетът на психолога, медицинският кабинет, кухнята и трапезарията. Спалните помещения на потребителите са разположени на втория етаж, като в стаите са настанени от 3 до 5 души. Има една обща баня и пет тоалетни на първия етаж за 30 човека.

В „Блок 1“ и „Блок 3“ не са изградени рампи до втория етаж на сградата. В тази връзка омбудсманът на Република България многократно е посочвал, че неосигуряването на достъпна среда нарушава изискванията, предвидени в:

1. Конвенция на ООН против изтезанията и други форми на жестоко, нечовешко или унижително отнасяне или наказание;
2. Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания;
3. Закон за хората с увреждания;
4. Закон за устройство на територията;
5. Наредба № РД-02-20-2 от 26.01.2021 г. за определяне на изискванията за достъпност и универсален дизайн на елементите на достъпната среда в урбанизираната територия и на сградите и съоръженията.

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

Също така, липсата на достъпност засяга основни човешки права и достойнството на хората с увреждания. Тормозът и поддържането на недостъпна

архитектурна среда се счита за дискриминация по смисъла на чл. 5 от Закона за защита от дискриминацията. Лицата и организациите, извършващи дискриминация, носят административнонаказателна отговорност (чл. 78 и сл. от Закона за защита от дискриминацията).

Дворното място е просторно и добре поддържано, с обособени кътове за почивка. Домът не разполага с жива охрана, но има изграден СОТ. Под формата на дарение е получена система за видеонаблюдение. За нуждите на дома се използва един служебен автомобил, пригоден за трудноподвижни лица.

Съгласно утвърденото от кмета на община Горна Оряховица длъжностно разписание числеността на персонала е 45 работни места, както следва: 0,5 директор, 0,5 щат за лекар със специалност психиатрия, 1 педагог, 1 психолог, 2 социални работници, 1 фелдшер, 1 рехабилитатор, 2 трудотерапевти, 6 медицински сестри – социална дейност, 1 инструктор по хранене, 11 санитарни. Няма назначени рехабилитатор и логопед. За нощна смяна е определен един дежурен санитар на 79 потребителя, което е крайно недостатъчно.

Настанените потребители са с различна степен на умствена изостаналост: лека, умерена, тежка и дълбока умствена изостаналост. 2 лица не отговарят на профила на институцията, те са с диагнози „Шизофрения“. Част от потребителите са със съчетани увреждания - психически и физически, което ги прави трудни за обгрижване.

От настанените лица 47 са под пълно запрещение със съдебно решение, 1 лице е под ограничено запрещение, 4 лица са с настойници - роднини. Останалите 27 потребители са дееспособни. За 2021 г. са регистрирани 6 смъртни случаи. По данни на директора от 07.10.2022 г. 20 потребители на Дома ще посещават външна почасова социална услуга ДЦПЛУ гр. Горна Оряховица – рехабилитатор.

В дома е осигурено 24-часово медицинско обслужване на потребителите. За всички лица е направен избор на личен лекар и стоматолог, които провеждат необходимите профилактични прегледи на потребителите.

При спешни случаи се ползват услугите на Центъра за спешна медицинска помощ – Горна Оряховица. По договор на 4 часа веднъж седмично в дома идва лекар психиатър от гр. Велико Търново. 25 потребителят са лежачо болни, 10 ползват инвалидни колички или помощни средства за предвижване. Те са обезпечени с лекарства, осигурява се диетично хранене и пасиране на храната за нуждаещите се. Всички потребители са ваксинирани против COVID-19 и очакват поставяне на бустерна доза.

2) Конкретни препоръки

ОМБУДСМАНАТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

На кмета на община Горна Оряховица:

До закриването на Дома да се подобрят битовите и санитарни условия на потребителите:

1. Да се извърши ремонт на спалните помещения, в които има наличие на влага и мухъл, както и на столовата, особено „Блок 2“;
2. Да се сменят памперсите на потребителите редовно и на по-кратки интервали;
3. Да се назначат на щат трима санитарии;
4. Да се предприемат действия за заемане на свободните щатни бройки;
5. Да се осигури достъпна среда в жилищните помещения на потребителите с намалена подвижност, в съответствие с нормативните изисквания;
6. Да се организират на потребителите различни екскурзии и мероприятия, поне веднъж месечно;
7. Да се осъществява реална трудова и психотерапия на потребителите.

**V. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С ДЕМЕНЦИЯ – С. ГОРСКО КОСОВО,
ОБЩИНА СУХИНДОЛ**

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

1) Фактическо състояние

Една от основните препоръки от предишния доклад на омбудсмана като НПМ за 2019 г. беше по отношение на Дома за пълнолетни лица с деменция (ДПЛД) – с. Горско Косово, община Сухиндол. Поради лошите материално - битови условия и недостатъчната грижа за настанените лица, омбудсманът препоръча да се предприемат спешни мерки за намаляване капацитета на институцията, както и да се осигури достатъчно лично пространство и санитарни възли на потребителите. В изпълнение на тези препоръки е извършена проверка от Инспектората на АСП и от 8 януари 2020 г., настаняването в дома е преустановено до достигане на капацитет от 30 души. Домът ще бъде закрит чрез изграждане на Центрове за настаняване от семеен тип и извеждане в тях на всички потребители.

През 2022 г. екип на омбудсмана извърши поредна внезапна проверка в ДПЛД – с. Горско Косово, като се проследи изпълнението на препоръките от предишните доклади. През 2022 г. в дома няма новонастанени лица.

При проверката се установи, че към момента социалната услуга ползват 27 души. От началото на 2022 г. до м. октомври са починали 3 лица. За сравнение, за 2019 г. до м. октомври са починали 26 души. За цялата 2020 г. са починали общо 18

души, а за 2019 г. са починали общо 28, при капацитет на дома за 60 души. Спадът на смъртността вероятно се дължи от части на обстоятелството, че след преустановяване на настаняването служителите имат по-добра възможност да полагат грижи за по-малкия брой потребители.

Предстои да бъде изготвен план за извеждането на всяко настанено лице от дома и за подготовка за реинтеграция в домашна среда, или за ползване на социална или интегрирана здравно-социална услуга за резидентна грижа. Планът за извеждане на всяко лице ще се изготвя от Дирекция „Социално подпомагане“ с участието на лицето, представители на общината, които отговарят за управлението на дома, доставчици на социални услуги, лечебни заведения, семейството и близките.

Относно препоръката да се предприемат действия за реконструкция на дома за осигуряване на достатъчно лично пространство и санитарни възли на потребителите, за да отговарят на регламентирания критерии и стандарти екипът на НПМ установи, че е извършен ремонт на санитарните възли и спалните помещения и е подменен котелът за парно отопление. В стая са настанени по 4 лица, за които са осигурени гардероб и нощно шкафче с маса за хранене. Системата за звукова сигнализация в дома функционира. От представените документи е видно, че за 2020 г. са извършени планирани разходи от целевата субсидия за капиталови разходи както следва: 10000 лв. за доставка и монтаж на дограма в кухненско и перално помещение; 1200 лв. за климатик и 3500 лв. за преса за гладене. За 2021 г. е сменена дограмата на първия етаж на сградата, закупуване на специализиран автомобил за превоз на трудноподвижни лица и други материални активи.

Във връзка с препоръката на омбудсмана да се осигури постоянен достъп до двора и да се извърши облагородяване на цялото дворно пространство, се установи, че лицата не се извеждат на двора с придружител съобразно възможностите им. В тази връзка **омбудсманът отново изразява становището си, че при подходящи климатични условия достъп до дворното пространство е необходимо да имат всички потребители, независимо от личната им мобилност.** За целта може да се ползва изградената към двора рампа с парапет за достъп на трудно подвижни лица.

Съгласно националната стратегия за деинституализация на хората с увреждания и Закона за социалните услуги, община Сухиндол, като доставчик на социалната услуга, с Решение на Общински съвет е отредила имот – публична общинска собственост, върху който да бъдат изградени 2 броя центрове за настаняване от семеен тип за хора с деменция. Всеки от центрите ще бъде с капацитет от 15 човека. Имотът, върху който ще са разположени центрите се намира в гр. Сухиндол. В непосредствена близост до него се намират общински и държавни институции, практика на личен лекар, социална служба, магазини, читалище и др.

2) Конкретни препоръки

**ОМБУДСМАНАТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН
МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:**

На кмета на община Сухиндол:

1. Да се премахнат неизползваемите легла в спалните помещения на потребителите;
2. Да се извеждат потребителите редовно на разходка в двора на Дома.

VI. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С ДЕМЕНЦИЯ – ГР. ДРЯНОВО

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

1) Фактическо състояние

Домът се намира в покрайнините на гр. Дряново извън жилищни комплекси.

Специализираната институция се помещава в двуетажна сграда с тавански етаж. Домът е заобиколен от голямо дворно място с посадени цветя и дървета, поставени пейки и беседка за отдых. Дворът е ограден с висока мрежеста ограда с бодлива тел отгоре.

Домът разполага с капацитет за 52 домагаци. Към момента на извършваната проверка в него има 50 настанени, от които 32 жени и 18 мъже.

Единият от потребителите е настанен в Държавна психиатрична болница в гр. Севлиево, след като е проявил насилие и агресия към друг потребител. Според директора на Дома той е на 63 години, страдащ от деменция и има ТЕЛК. В продължение на две години е лежал в държавна психиатрична клиника, преди да бъде преместен в Дома в гр. Дряново. Агресивното лице е настанено в специализираната институция на 11.08.2022 г. Две седмици преди проверката от екипа на омбудсмана той нападна една от домагациите, за това че е заела неговото място в двора. След този случай, други инциденти в Дома за възрастни с деменция не е имало. Управителката увери проверяващия екип, че няма други агресивни лица сред настанените и никой от тях не застрашава живота и здравето на останалите.

Към момента на извършваната проверка не бяха констатирани болни от КОВИД-19 сред домакущите и персонала. За последно случай на КОВИД-19 инфекция е имало през м. март 2022 г. На 27 от потребителите са поставени ваксини против КОВИД-19. От страна на персонала всички са ваксинирани.

На първия етаж от сградата са разположени лекарски кабинет, манипулационна, изолатор с две легла, бръснарски салон, техническа стая, умивалня, столова, канцелария и спални помещения. Останалите спални се намират на втория етаж, а на третия етаж е разположена администрацията на дома.

Общият брой на спалните помещения за настанените лица е 26. Те са обособени в 13 апартамента, всеки един от които разполага със собствен санитарен възел. Всяка една от стаите разполага с тераса и е обзаведена с две легла, нощни шкафчета, гардероб, маси със столчета, телевизор и сушилник, на който се простират изпрани дрехи на домакущите. До вратите на спалните помещения има поставени паник бутони. Санитарните възли са оборудвани с тоалетна, мивка и душ.

Трудноподвижните лица ползват памперси, които им се сменят редовно от персонала. Според данни от управителя на дома общо дванадесет души от настанените потребители са трудноподвижни. Девет от тях са настанени на втория етаж, а останалите са на първия етаж. В спалните, където са настанени трудноподвижните лица има осигурени инвалидни колички и други помощни средства за придвижване. Обектът има изградена рампа до един от входовете за хора с увреждания, но не разполага с асансьор, нито с рампи по стълбищата.

В Дома не е инсталирана пожароизвестителна инсталация, не е поставена и система за видеонаблюдение и няма охрана. Поради продължаващ ремонт за смяна на водопроводни тръби из различни места на сградата се забелязваха нанесени щети по вътрешните стени в коридора на първия етаж. Управителят на дома увери проверяващия екип, че щетите ще бъдат възстановени веднага след приключване на ремонта. Храната се приготвя в кухнята на социалното заведение. Потребителите се хранят в столовата, а на трудно подвижните се сервира в стаите където се хранят с помощта на служител от персонала.

След като се запозна с представените му менюта, проверяващият екип на омбудсмана установи, че те са подходящи за потребителите, имат включена следобедна закуска за диабетици и съдържат необходимите и подходящи диети за лица, страдащи от хронични заболявания. По време на свободните занимания настанените гледат телевизия, слушат музика, четат вестници и книги, играят различни настолни игри, разхождат се из двора и пр. На домакущите е забранено излизането извън пределите на Дома без придружител. Тютюнопушенето е позволено само на определени в обекта места, като пейките пред входа на

заведението и беседката в двора. Настанените могат да се свързват с близките си и по телефон, за което получават съдействие от персонала.

Домът не разполага със собствена линейка. При необходимост да бъдат превозени домауващи до медицински заведения се ползва наличният служебен автомобил на специализираната институция. За по-тежки случаи от Дома викат бърза помощ.

При всички случаи, когато се налага да бъде оказана медицинска помощ на настанено лице, ръководството незабавно уведомява неговите близки. От персонала заявиха, че нямат домауващи, които да са правили опити за бягства с изключение на един, който бил под постоянно наблюдение. Според представения списък, от 01.01.2022 г. до момента на извършваната проверка, броят на починалите потребители в Дома е 13 души, които са между 54 и 90 годишна възраст. Някои от тях са починали в специализираната институция, а други - в болница. Управителят на Дома съобщи, че на починалите не е била извършвана аутопсия.

В хода на проверката проверяващият екип установи, че сред домауващите има възрастна жена на над 80-годишна възраст от гр. Ардино, област Кърджали. Тя е от турски произход и не владее български език. Поради тази причина, настанената не може да се разбира със служителите на Дома, както и с други хора. Потребителката говори диалект, който е неразбираем за турскоговорящите жители от Северна България. Езиковата бариера представлява сериозна пречка за обслужване и полагане на съответните грижи за настанената.

Управителят на ДПЛД – гр. Дряново уведоми проверяващия екип, че нямат план за де-институционализация. Съгласно разписанието на длъжностите в Дом за пълнолетни лица с деменция гр. Дряново има следните работни места:

Управител на дома – 1; Социален работник – 1; Рехабилитатор – 1; Медицински сестри – 7; Касиер – 1; Счетоводител – 1; Домакин – 1; Майстор готвач – 1; Работници в кухня – 2; Санитари – 13; Шофьор – 1.

Домът има назначен рехабилитатор, но има и незаети работни места за санитарии и медицински сестри.

Всички настанени в дома се обслужват от един общопрактикуващ лекар от гр. Дряново. На първия етаж от сградата са настанени потребителите в тежко здравословно състояние, обслужвани на легло.

Голяма част от потребителите на Дома за възрастни с деменция – гр. Дряново са с придружаващи хронични заболявания. Общопрактикуващият лекар посещава специализираната институция веднъж седмично и е извършил профилактичните прегледи на потребителите за настоящата 2022 година.

На настанените лица се закупуват нужните медикаменти за лечение, които им се дават ежедневно от медицинските сестри. Пет лица от потребителите на дома страдат от диабет, за които е осигурено диетично хранене.

В специализираната институция работят 7 медицински сестри, като е осигурена 24-часова медицинска грижа. На нощна смяна има една медицинска сестра и един санитар, които на всеки два часа минават през спалните помещения на потребителите.

При проверката се констатира, че потребителите, които са на легло нямат антидекубитални дюшеци, въпреки че такива има в склада на Дома. Не се констатираха декубитални рани на проверените потребители. Не всички потребители на легло могат да бъдат извеждани навън.

В Дома има назначен един рехабилитатор. Той работи индивидуално с потребителите, основно за обучение за ходене. Стоматологичната помощ се осигурява от лекар по дентална медицина в града.

През настоящата година, до момента на проверката са починали 13 потребители. Двама от тях са починали в болница, а друг починал в дома ден след като го изписали от медицинското заведение.

Проверяващият екип констатира, че Агенция за социално подпомагане настанява потребители с влошено, тежко здравословно състояние. Един от починалите е лежал само 15 дни в дома преди да издъхне, а една от потребителките в момента е с онкологично заболяване.

2) Конкретни препоръки

ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ПРЕПОРЪЧВА:

На кмета на Община Дряново:

1. Да се предприемат действия за заемане на свободните щатни бройки в ДПЛД - гр. Дряново;
2. Да се осигури специално превозно средство, пригодено за хора с физически увреждания и нуждаещи се от спешна помощ;
3. Да бъдат предприети действия за изграждане на асансьор в сградата на ДПЛД - гр. Дряново, който да улесни придвижването на трудноподвижните лица;
4. Да се осигурят антидекубитални дюшеци за потребителите, които са постоянно на легло;

5. Да се предприемат действия за изграждането на пожароизвестителна инсталация и система за видеонаблюдение в ДПЛД - гр. Дряново;

6. В дома за пълнолетни лица с деменция да не се настаняват лица с тежки придружаващи заболявания;

7. Да се предприемат действия за възстановяване на щетите, причинени от ремонта за смяна на водопроводните тръби в ДПЛД-гр. Дряново;

8. Да бъдат предприети действия за извеждането на потребителката от гр. Ардино и настаняването ѝ в социална институция, където може да бъде преодоляна езиковата бариера.

**VII. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ –
с.ЛОЗЕВО, общ. ШУМЕН**

Снимки: екип на омбудсмана, август 2022

1) Фактическо състояние

Домът за възрастни с умствена изостаналост се намира на около три километра от с. Лозево, общ. Шумен. Той заема парцел с обща площ 60 декара, който е ограден и обезопасен с мрежеста ограда. В него има изградена пешеходна алея, зеленчукови градини, оранжерии, обор за селскостопански животни, игрална площадка и сгради с различни предназначения.

Сградата на Дома се състои от два етажа. В нея са разположени администрацията на специализираната институция, спални помещения, лекарски кабинет, зъболекарски кабинет, фитнес зала, кухня със столова, санитарни възли и дневен център, към който има ателие по готварство. Пералното помещение и общата баня се намират в отделна сграда до тази на дома.

Общият капацитет на специализираната институция е за 90 души. **От Дома са изведени 45 настанени потребители и са останали 38 домагаци, от които всички са мъже. Процесът по извеждане се очаква да завърши до 30.06.2023 г.** Изведените лица са настанени в други центрове за хора с умствена изостаналост. Потребителите се хранят в столовата на дома, където се сервира храна, приготвена в намиращата се на място кухня. Спалните помещения са оборудвани с по две

легла, гардероби, скринове, радиатор и телевизор. За хигиенно - санитарни нужди, настанените потребители ползват отделните санитарни възли, които са разположени в различни места по коридорите на сградата. Потребителите се къпят два пъти седмично в понеделник и четвъртък.

Сред настанените лица само един е на специална хранителна диета, един е трудноподвижен и един страда от шизофрения. Домуващите имат право на постоянен контакт с близките си, който се осъществява чрез свиждания или с разговори по телефон. В Дома има поставени видео камери при администрацията, в коридорите и в залата за занимания. Обектът не разполага с рампи за хора с увреждания по стълбищата. Екипът на НПМ разговаря с двама потребители, които бяха подходящо облечени за сезона. Направи впечатление, че настанените нямат лични дрехи. Всички дрехи се изпират заедно, след което санитарите ги раздават на домуващите, когато установят, че има нужда да се преоблекат.

Според представеното поименно разписание на длъжностните на ДПЛУИ с. Лозево, общ. Шумен от 01.04.2022 г. в обекта са заети общо 44 работни места: Директор – 1; Заместник директор – 1; Завеждащ административна служба – 1; Електромонтьор – 1; Специалист труд и РЗ – 1; Домакин – 1; Дезинфектор – 1; Общ работник – 6; Социален работник – 1; Специалист социални дейности – 2; Трудотерапевт – 6; Старша медицинска сестра – 1; Медицински сестри – 3; Хигиенист – 1; Санитари – 11; Готвач – 1; Помощник готвач – 1; Работник кухня – 3; Перач – 1.

Настанените лица имат определен личен лекар от гр. Шумен. За тях се грижи и лекар психиатър от града, който веднъж месечно ги посещава на място. При оказване на специализирана медицинска помощ се ползват специалисти от гр. Шумен, като потребителите се превозват със служебен микробус. Стоматологична помощ на настанените се оказва в гр. Шумен. В ДПЛУИ с. Лозево, общ. Шумен работят 4 медицински сестри и 11 санитари, които осигуряват денонощна здравна грижа за потребителите. През настоящата година, до момента на проверката, няма починали потребители. Според представени данни през 2020 г. са починали четирима домуващи, а през 2021 г. - двама.

2) Конкретни препоръки

Проверяващият екип не установи наличието на лежащо болни в дома. Потребителите са обезпечени с лекарства, осигурява се диетично хранене и пасиране на храната за нуждаещите се. С оглед на скорошното закриване на ДПЛУИ с. Лозево, общ. Шумен, намаления брой настанени лица, условията на живот и наличния персонал омбудсманът не счита за необходимо да отправя специални препоръки.

VIII. ДОМ ЗА ПЪЛНОЛЕТНИ ЛИЦА С УМСТВЕНА ИЗОСТАНАЛОСТ- С. ПЧЕЛИЩЕ, ОБЩ. ВЕЛИКО ТЪРНОВО

1) Фактическо състояние

Домът представлява специализирана институция за дългосрочно предоставяне на комплекс от социални услуги на пълнолетни лица с различна степен на умствена изостаналост. В него се настаняват потребители, за които са изчерпани възможностите за предоставяне на специфични грижи в семейна среда. Капацитетът на дома е за 59 лица. Към момента на извършената проверка в обекта имаше 40 настанени лица от мъжки и женски пол.

Екипът на НПМ беше посрещнат от управителя на ДПЛУИ с. Пчелище и предостави информация, че **представляваната от нея институция предстои да бъде закрыта до един месец, а настанените в нея потребители ще бъдат изведени и преместени в Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с психични разстройства в с. Церова кория, общ. Велико Търново.** Там били изградени четири броя къщи, всяка от които е с капацитет за 15 лица. Посочените имоти са обзаведени и оборудвани съгласно стандартите за предоставяне на съответната социална услуга по Закона за социалните услуги.

На всички потребители е извършена оценка на потребностите и е изготвен план за подкрепа от мултидисциплинарен екип от специалисти съгласно Заповед на изпълнителния директор на Агенция социално подпомагане във връзка с предстоящото закриване на ДПЛУИ с. Пчелище и в изпълнение на Националната стратегия за дългосрочна грижа за пълнолетни лица с увреждания.

Потребителите на дома са запознати с обекта, в който ще бъдат изведени. По време на проверката, екипът на НПМ разговаря с някои от настанените лица. Всички изглеждаха щастливи, че ще бъдат преместени в с. Церова кория и питаха кога ще отидат там.

Настанените в дома се обслужват от общопрактикуващия лекар на селото. Според него на домаващите не е поставяна ваксина против Ковид-19. В дома идва и психиатър от гр. Велико Търново. Потребителите са обезпечени с лекарства за заболяванията си.

При извеждането им в Центъра за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица в с. Церова кория е уговорено да бъдат прехвърлени към тамошния общопрактикуващ лекар. Домаващите ще могат да ползват и услугите на медицинските специалисти от местната Държавна психиатрична болница, която се намира в съседство.

IX. КАТАЛОГ НА ОТПРАВЕНИТЕ ПРЕПОРЪКИ

В РЕЗУЛТАТ ОТ ИЗВЪРШЕНИТЕ ПРОВЕРКИ, ОМБУДСМАНЪТ КАТО НАЦИОНАЛЕН ПРЕВАНТИВЕН МЕХАНИЗЪМ ОТПРАВЯ СЛЕДНИТЕ ПРЕПОРЪКИ:

На министъра на труда и социалната политика:

1. Всички домове за пълнолетни лица с умствена изостаналост, психични разстройства и деменции да бъдат закрити до 2027 г.
2. До закриването им да се подобрят условията на живот на потребителите, както и да се преустанови изцяло настаняването на нови потребители.
3. Да се предостави на омбудсмана като НПМ списък с всички закрити домове за пълнолетни лица с умствена изостаналост, психични разстройства и деменции до декември 2022 г.
4. Да се предостави на омбудсмана като НПМ списък с всички нови социални услуги за пълнолетни лица с умствена изостаналост, психични разстройства и деменции, разкрити до декември 2022 г.
5. Да не се разкриват каквито и да било нови социални услуги в сградния фонд на домовете за пълнолетни лица от стар тип.

До кмета на община Сливен:

До закриването на Дома да се подобрят битовите и санитарни условия на потребителите:

1. Да се извърши ремонт на спалните помещения, в които е установено наличието на влага и мухъл, както и на столовата.
2. Да се сменят памперсите на потребителите редовно и на по-кратки интервали.
3. Да се назначат на щат четирима санитарни.
4. Да се предприемат действия за заемане на всички свободни щатни бройки.
5. Да се осигури достъпна среда в жилищните помещения на потребителите с намалена подвижност, в съответствие с нормативните изисквания.

6. Да се организират на потребителите различни екскурзии и мероприятия, поне веднъж месечно.

7. Да се осъществява реална трудова и психотерапия на потребителите.

До управителя на „Соник Старт“ ООД:

1. Да се изградят съоръжения за достъп на трудно подвижни лица към приземните етажи на жилищните блокове;

2. Да се извърши ремонт на санитарните и спалните помещения;

3. Да се сменят памперсите на потребителите редовно и на по-кратки интервали, поради констатираната изключително лоша лична хигиена;

3. Да се назначат на щат четирима санитарни;

4. Да се предприемат действия за заемане на свободните щатни бройки;

5. Да се организират на потребителите различни екскурзии и мероприятия, поне веднъж месечно;

6. Да се осъществява реална трудова и психотерапия на потребителите.

До кмета на община Горна Оряховица:

До закриването на Дома да се подобрят битовите и санитарни условия на потребителите:

1. Да се извърши ремонт на спалните помещения, в които има наличие на влага и мухъл, както и на столовата, особено „Блок 2“ ;

2. Да се сменят памперсите на потребителите редовно и на по-кратки интервали;

3. Да се назначат на щат трима санитарни;

4. Да се предприемат действия за заемане на свободните щатни бройки;

5. Да се осигури достъпна среда в жилищните помещения на потребителите с намалена подвижност, в съответствие с нормативните изисквания;

6. Да се организират на потребителите различни екскурзии и мероприятия, поне веднъж месечно;

7. Да се осъществява реална трудова и психотерапия на потребителите.

До кмета на община Сухиндол:

1. Да се премахнат неизползваемите легла в спалните помещения на потребителите.
2. Да се извеждат потребителите редовно на разходка в двора на Дома.

До кмета на Община Дряново:

1. Да се предприемат действия за заемане на свободните щатни бройки в ДПЛД - гр. Дряново;
2. Да се осигури специално превозно средство, пригодено за хора с физически увреждания и нуждаещи се от спешна помощ;
3. Да бъдат предприети действия за изграждане на асансьор в сградата на ДПЛД - гр. Дряново, който да улесни придвижването на трудноподвижните лица;
4. Да се осигурят антикубитални дюшеци за потребителите, които са постоянно на легло;
5. Да се предприемат действия за изграждането на пожароизвестителна инсталация и система за видеонаблюдение в ДПЛД - гр. Дряново;
6. В дома за пълнолетни лица с деменция да не се настаняват лица с тежки придружаващи заболявания;
7. Да се предприемат действия за възстановяване на щетите, причинени от ремонта за смяна на водопроводните тръби в ДПЛД-гр. Дряново;
8. Да бъдат предприети действия за извеждането на потребителката от гр. Ардино и настаняването ѝ в социална институция, където може да бъде преодоляна езиковата бариера.

До кмета на Община Шумен:

Да се предостави на омбудсмана като НППМ планът за закриване на Дом за пълнолетни лица с умствена изостаналост с.Лозево, общ. Шумен